

הצמיח ממנו עץ עם פירות – מותרים הפירות, הואיל ולא רק הפרי הצמיח את העץ והפירות, אלא גם הקרקע, ו"זה וזה גורם – מותר".

במה דברים אמורים שהפירות מותרים, בפירות הצומחים מהפרי הזה אחר שלש שנות ערלה, אבל הפירות הצומחים ממנו בשלוש שנות ערלה – ברור שהם אסורים.

וכן אם נטע יחור של ערלה בתוך עץ זקן, הפירות הצומחים ממנו מותרים מטעם "זה וזה גורם – מותר", כי אף שהיחור, שהוא בתוך שנות ערלה, גורם להצמיח פירותיו, מכל מקום גם העץ גורם להצמיח.^[114]

ומקשה הגמרא: **וכי סבר רבי יוסי "זה וזה גורם – אסור"?**

והא **תנן** שנינו במסכת ערלה [א ט]: **רבי יוסי אומר: נוטעין, מותר לנטוע יחור של ערלה באדמה, ואין נוטעין אגוז של ערלה, מפני שהוא פרי האסור בהנאה.**

ואמר על כך **רב יהודה אמר רב: מודה רבי יוסי שאם בדיעבד נטע אגוז של ערלה, והבריך, או אם כפף ענף מעץ של עדלה והכניס אותו באדמה, והרכיב, או אם הכניס יחור בתוך עץ אחר, וצמחו פירות, מותר לאכול אותם ולהנות מהם [לאחר שנות הערלה], כי "זה וזה גורם – מותר".**

ותניא נמי הכי כדברי רב יהודה אמר רב, **דתניא: מודה רבי יוסי שאם נטע והבריך**

מט-א

הכל אינו נהנה מזריעת ירקות תחת האשרה בימות הגשמים, כי הפסד הצל גדול יותר מריוח נביית העלים.

ולפי מסקנא זו סובר רבי יוסי "זה וזה גורם – אסור".

ומקשה הגמרא מדברי רבי יוסי במסכת ערלה, הסותרים למסקנא זו.

פירות הצומחים בשלש השנים הראשונות לנטיעת האילן, הם "ערלה", ואסורים באכילה ובהנאה. ולא רק הפירות אסורים, אלא אף הקליפות והגרעינים וכדומה שהם חלק מן הפרי, אבל העצים אינם אסורים בהנאה. ולכן, הלוקח יחור [ענף קצוץ] מעץ ערלה, ונטע אותו באדמה, וצמחו פירות מוהיחור הזה, לא נאסרו הפירות לעולם באיסור ערלה מחמת היותם פירות של יחור ערלה. כי, כאמור, היחור אינו נאסר בהנאה, ורק הפירות שיצמחו ממנו בשלש השנים הראשונות אחר נטיעת היחור באדמה הם פרי ערלה ואסורים, הואיל ועתה ניטע היחור נטיעה חדשה. ואף לכתחילה מותר לעשות כן, כי העץ עצמו אינו אסור בהנאה.

וכן מותר להרכיב יחור של ערלה בתוך עץ זקן, שכבר עברו עליו שנות הערלה, מאותו הטעם, שהיחור אינו אסור בהנאה.

אבל אסור לנטוע פרי, כגון אגוז של ערלה, והפרי יכה שורשים ויצמח עץ, כי עתה נהנה מן פרי הערלה. ואף שאסור לנטוע פרי לכתחילה, הרי בדיעבד, אם נטע פרי ערלה

114. התוס' דוחים את פירושו הראשון של רש"י, ונוקטים את הפירוש השני. וראה בראשונים המאריכים. ויבואר בעמוד הבא [הערה 1].

114. ביאור זה הוא פירושו הראשון של רש"י, כמי שמבארו המהר"ם.

ועיין ברש"י פירוש אחר, ורש"י דחהו. ואילו

והרכיב — מותר.

והפרה תרזה, הואיל ועבודת כוכבים גרמה להם להשביח.

וקשה: הרי מוכח שרבי יוסי סובר "זה וזה גורם — מותר"?

ולכאורה הברייתות סותרות זו את זו —

מאי לאו, האם לא נתרץ אותן כך: **הא**, הברייתא המתירה לזרוע את השדה ולשחוט את הבהמה, נשנית כדעת **רבי יוסי**, הסובר לגבי ערלה "זה וזה גורם — מותר", הילכך מותר לזרוע את השדה, ואף שהזבל גורם איסור, מכל מקום אינו הגורם היחיד להצמיח הפירות, כי גם קרקע עולם של היתר גורמת צמיחת הפירות. וכן פיטום הפרה לא נעשה בכרשיני עבודת כוכבים בלבד, שהרי אכלה לפני כן כמה וכמה אכילות של היתר.

וכי תימא, שמא תרצה לתרץ, כי **שני** ליה **לרבי יוסי בין שאר איפורין** כגון ערלה, ששם הוא מתיר, **לבין עבודת כוכבים**, ששם הוא אוסר, הואיל ואיסור הנאה מעבודת כוכבים חמור יותר משאר איסורי תורה, כי על ההנאה מעבודה זרה אמרה התורה "ולא ידבק בידך מאומה מן החרם".

אי אפשר לומר כך, כי —

ומי, וכי שני ליה?!

ואם נבאר כן, מוכח שלא חילק רבי יוסי בין עבודת כוכבים לשאר איסורים, ובשניהם הוא סובר ש"זה וזה גורם — מותר".

והתניא שנינו בברייתא: **שדה שנזדבלה בזבל עבודת כוכבים, וכן פרה שנתפטמה בכרשיני** [מאכל בהמה] שהקריבו אותם לפני עבודת כוכבים או שעבדו להם —

והא, ברייתא האוסרת לזרוע את השדה ולשחוט את הבהמה, נשנית כדעת **רבנן**, הסוברים לגבי שחיקת עבודת כוכבים שאין לבערם על ידי זרייה לרוח משום שנעשים זבל, מוכח שהם סוברים "זה וזה גורם איסור" [ומה שהתירו במשנתנו לזרוע תחת אשירה בימות הגשמים, כבר תירצנו כי מה שהוא מרויח בנבייה הוא מפסיד בצל], לכן אמרה הברייתא שאסור לזרוע את השדה ולשחוט את הבהמה עד שיכלה השבח. (115)

הרי שרבי יוסי מתיר אף בעבודת כוכבים.

וסיום הברייתא נאמר בשני נוסחאות, שהם שתי ברייתות —

תני חדא באחת מהם שנינו: **שדה תזרע, למרות שנזדבלה בזבל עבודת כוכבים. פרה תשחט, למרות שנתפטמה בכרשיני עבודת כוכבים.**

ותניא אידך, ובברייתא השניה שנינו: **שדה תבור, ישאינה בורה, ולא יזרענה עד שיכלה ממנה כל השבח שהשביחה הזבל.**

רבי יוסי חולקים. ולא מסתבר לומר שהם חולקים ומתירים לנטוע לכתחילה אגוז של ערלה, מטעם "זה וזה גורם מותר", כי אם כן, למה חייבה התורה לשרוף ערלה, והרי אפשר

115. ונביא דעת התוס' בקיצור: ממה שאמרה הברייתא וכן רב יהודה אמר רב "מודה רבי יוסי", משמע שחכמים חולקים עליו. ויש לדון: מה סוברים אותם החכמים, ועל איזה דין של

בעבודה זרה, אלא לעולם רבי יוסי סובר "זה וזה גורם אסור" בעבודת כוכבים, משום חומרא דעבודת כוכבים [ומה שהתיר לשחוק לרוח, היינו משום דקאזיל לאיבוד, כמו שתירצה הגמרא לעיל]. אך לגבי ערלה הוא סובר ש"זה וזה גורם — מותר".

וחזרת הקושיא, מה הטעם שרבי יוסי במשנתנו אוסר לזרוע תחתיה מפני הנבייה.

ודחינן: לא! אין הכרח להעמיד את שתי הברייתות במחלוקת רבי יוסי וחכמים, ולומר שרבי יוסי מתיר זה וזה גורם אפילו

לנטוע אותם הפירות? אלא, מבארים התוס', שרבי יוסי סובר, שאם נטע אגוז עצמו וצמח ממנו פירות, הפירות אסורים [וכמו שיבואר בהמשך], ואין לכך שום שייכות לדין של "זה וזה גורם", היות והאגוז והקרקע אינם שני גורמים השותפים בצמיחת הפירות, אלא האגוז נשרש בקרקע, והקרקע מצמיחה את העץ [עיין בעמוד הקודם הערה 15].

לנטוע אותם הפירות?

דברי התוס' אלו יש לפרשם בשני אופנים. א. שבדבר הנגרם יש בו חלק מהגורם, כגון: בנטיעה יש חלק מהאגוז האסור, אלא שאיסור זה נאמר רק באיסורי הנאה.

ב. עצם ההנאה מדבר הנגרם, הוא הנאה מהגורם, כגון: כאשר יהנה מפירות הגידולין, נמצא שנהנה מהאגוז.

ומוכיח הגאון רבי שמעון שקאפ [בספרו שערי יושר שער ג פרק כה] שאין לומר שנמצא חלק מהאיסור בדבר הנגרם, שאם כן, לא שייך לומר "זה וזה גורם מותר". שהרי אמרה הגמרא במסכת פסחים [כו ב] שאם נסבור "יש שבח עצים בפת", אסורה פת שנאפתה בתנור שהסיקוהו בקליפי ערלה, אפילו למאן דאמר "זה וזה גורם מותר", מפני שבכל אופן "נבלע" בהיתר חלק מהאיסור.

וכן מוכיח מסוגייתנו שאסרו לזרוע בימות החמה מפני ה"צל". וברור שהצל הוא דבר שאין בו ממש ואינו "נותן" חלק בירקות.

וכן קשה לו לומר כפירוש השני שעתה נהנה מן גורם האיסור, דאם כן, למי שסובר "זה וזה גורם — מותר", למה התיר כשיש עוד גורם

ומה שרבי יוסי מתיר, הוא בנטע אגוז של ערלה, וצמח ממנו עץ, ולקח יחור מאותו העץ, והרכיב אותו בעץ זקן [ולפי פירוש זה, מה שאמרה הברייתא "נטע, והבריך, והרכיב", מדובר באתו עץ עצמו שנטע. ולא כפירוש רש"י: או נטע, או הרכיב], והצמיח פירות, וצמיחת אותן הפירות באה משני גורמים שונים, מהיחור האסור, שגדל מאגוז הערלה, ומהעץ המותר, שהרכיבו בו את היחור, ששניהם גרמו את צמיחת הפירות עתה. ולכן סובר רבי יוסי ש"זה וזה גורם מותר".

וחכמים חולקים על רבי יוסי, וסוברים "זה וזה גורם אסור", כשם שחלקו עליו בזרייה לרוח, ולדעתם פירות יחור זה לא הותרו מטעם הגורם הנוסף של היתר [העץ הזקן], ועם כל זה מתירים חכמים מפני שסוברים שאיסור ערלה הוא רק בפרי הערלה עצמו ולא בעץ שגדל מחמת הפרי.

ומבואר, שהתוס' סוברים שאם נטע אגוז וצמחו ממנו פירות, הגידולין אסורין. וכתבו התוס' [מבואר לפי המהר"ם] הטעם

ד"שאור" —

תרומה בטלה באחד ומאה. והיינו סאה תרומה, האסורה לזרים, שנתערכה במאה סאים של חולין, הרי היא בטלה והתערוכת מותרת לזרים. אבל אם נתערכה בפחות ממאה, הכל אסור לזרים.

ובדבר ה"מחמץ" — מתפיח את העיסה, אינה בטלה אף במאה ויותר מפני חשיבותו. לפיכך, המחמץ עיסת חולין בשאור של תרומה, אף שיש בעיסת החולין יותר ממאה כנגד שאור התרומה — אסורה כל העיסה לזרים.

והברייתא המתירה לזרוע בשדה שנזדבלה בזבל עבודת כוכבים ולשחוט את הפרה שנתפטמה בכרשיני עבודת כוכבים אינה כרבי יוסי, שהרי הוא מודה לחכמים בעבודת כוכבים ש"זה וזה גורם אסור", אלא שנחלקו בדבר תנאים אחרים:

הא, הברייתא הסוברת "זה וזה גורם אסור", נשנתה כדברי רבי אליעזר. והא הברייתא הסוברת "מותר" היא כדברי רבנן.

ודנה הגמרא: הי, היכן מצינו שנחלקו רבי אליעזר ורבנן בדין "זה וזה גורם"?

אילמא אם נאמר רבי אליעזר ורבנן

ועוד מבאר שגם באיסורי הנאה יש שתי הגדרות אלו "נהנה" ו"מרוויח". "נהנה" הוא עצם הנאה ונחת רוח, ו"משתרשי" הוא רווח שבלעדי האיסור ברור שלא היה מגיע לריווח זה.

ולכן הנוטע אגוז של ערלה "מרוויח" מכך שאילולי האגוז היה צריך להביא אגוז אחר. וזה הטעם לומר "זה וזה גורם — מותר", כיון שאינו "ברור" שהרווחתו היא מהאיסור שהרי יש לו גם רווח מההיתר, אין כאן איסור מדין "משתרשי".

ומה שהתוס' סוברים שלדעת רבי יוסי אסורים הפירות צמחו מהאגוז, הוא משום דהם סוברים כדעת הרמב"ן [מובא בר"ן על הרי"ף] דבמבטל בידים ונוטע ממש, דינו כמבטל איסור לכתחילה, וההלכה היא שהמבטל איסור לכתחילה — אסור אפילו בדיעבד.

ולבריו, בהא גופא נחלקו התנאים אם "זה וזה גורם" מותר או אסור, דיש לומר כיון שאין באחד מהם לבדו כח ל"ייצר" את הדבר הנגרם, לכן נקרא שלא זה ולא זה גרמוהו, ויש לומר בהיפך שגם זה וגם זה גרמוהו.

המתיר, ומה בכך, הרי סוף סוף נהנה עתה מן האיסור.

וראה שם שמוכיח מהרבה ראיות שאין לומר שעתה נהנה מן הגורם.

לכן מבאר על פי דברי הקצות החושן הידועים [סימן רמ"ו סעיף ב] — שהקצות מחלק בין "נהנה", לבין "משתרשי" והוא מה שנשאר בידו ריווח. שב"נהנה" לא שייך לומר "לא נהייתי מאיסור הנאה כיון שהייתי מתענה", שאף שהאמת היא כדבריו והיה מתענה, מכל מקום נהנה בהנאת גרונו ובהנאת מעיו, ואם היה מתענה — לא היה נהנה, וחיובו הוא על עצם הנאה. מה שאין כן ב"משתרשי", שאנו דנים אם הרוויח מממון חבירו, או שייך לומר "הייתי מתענה" [היא סברת התוס' במסכת חולין באכל מתנות כהונה, ואין כאן מקום להאריך] ולא הייתי מוציא את מעותי לדבר זה. והסכים עמו הנתיתות המשפט.

חילוק זה הוא בידינו ממונות. ומאריך השערי יושר לבאר סברא זו, ומוסיף שחיוב על "משתרשי" הוא רק כשהדבר ברור שעתה מרוויח מהשני.

את פעולת החימוץ — אסור כי "זה וזה גורם, אסור".

וחכמים חולקים וסוברים "זה וזה גורם, מותר".

ושתי הברייתות, הראשונה המתירה נשנתה כדברי חכמים, והשניה כדברי רבי אליעזר.

ומקשה הגמרא: וממאי ומנין לך דטעמא דרבי אליעזר הוא כמו דביארו אביי? דילמא הרי יתכן לומר: טעמא דרבי אליעזר הוא: משום דסובר אחר אחרון אני בא והוא פועל גמר המעשה, אי גמיר באיסורא — אסורה, ואי גמיר בהיתרא — מותרין, ונלך אחר אחרון בין סילקיה ובין לא סילקיה?

ואין הכי נמי, אם יפלו שניהם בבת אחת, ואין גורם אחרון, סובר רבי אליעזר שהעיסה מותרת, מפני ש"זה וזה גורם — מותר".

ומתרצת הגמרא: אלא מצאנו במקום אחר שרבי אליעזר סובר "זה וזה גורם — אסור".

והוא: רבי אליעזר ורבנן שנחלקו עליו במשנה דעצים⁽¹¹⁶⁾ —

דתנן שנינו משנה בדני תרומה: שאור המחמיץ עיסה — של חולין ושאור של תרומה שנפלו לתוך העיסה של חולין, לא בשאור זה שיעור כדי לחמיץ עיסה זו ולא בזה כדי לחמיץ, והיות ונצטרפו וחימצו — רבי אליעזר אומר: אחר האחרון אותו שנפל אחרון אני בא, אם של חולין נפל אחרון ביטל את הראשון, והעיסה מותרת לזרים, ואם של תרומה נפל אחרון — אסורה לזרים מפני שהאחרון גרם את החימוץ. וחכמים אומרים: בין שנפל איסור לכתחלה [גירסא אחרת: בתחילה] ובין שנפל איסור לבסוף — אינו אסור, עד שיהא בו באיסור בלבד כדי לחמיץ.

ואמר אביי: לא שנו את דברי רבי אליעזר שאחר אחרון אני בא, וכשהאחרון הוא של חולין מותר — אלא שקדם וסילק את האיסור קודם נפילתו של ההיתר, וכיון שכאשר נפל ההיתר אינו מצטרף לאיסור להיותם יחד שיעור לאסור, אין באיסור עצמו שיעור לאסור. ואף שכבר נתן האיסור כח חימוץ של איסור בעיסה, ובלעדיו לא היתה נחמצת, מכל מקום, כיון שהוא לבדו אין בו כח להחמיץ — אין לומר "זה וזה גורם", והאחרון ביטל את הראשון, אבל אם לא קדם וסילק את האיסור, ושניהם עושים

ובגמרא מסכת פסחים [כו א] גרסינן "אלא רבי אליעזר דעצי אשירה".

והקשו התוס' [לפי ביאור המהר"ם והמפרשים]: למה לנו לחפש אחרי מאן דאמר הסובר "אסור", הרי לפי דעת הגמרא עתה סובר רבי יוסי עם החכמים שנחלקו עמו "זה וזה גורם אסור", אדרבה, אנו מחפשים מאן דאמר הסובר "מותר" כדי ליישב ברייתא הראשונה? ורבי

116. לפי גירסתנו "אלא רבי אליעזר ורבנן דעצים" אין הפירוש שברייתא אחת היא כדעת רבי אליעזר, והשניה כדעת רבנן בעלי פלוגתא החולקים עמו, אלא פירושו: הא רבי אליעזר ואתו עמו חכמים בעלי פלוגתא, שהם כמוהו סוברים: "זה וזה גורם — אסור" [אלא שנחלקו בדבר אחר — כמו שיבואר]. ובהמשך תבאר הגמרא, כדברי מי נשנתה הברייתא המתירה.

אחר של היתר — כולן אסורות בהנאה. אלו הם דברי חכמים.

רבי אליעזר אומר: יוליך הנאה דמי העצים לים המלח ויבער את דמיהם שם, ונמצא שלא נהנה מהם, ואזי תותר הפת בהנאה⁽¹¹⁷⁾.

אמרו לו חכמים לרבי אליעזר: לא תועיל הולכת הנאה לים המלח, כי אין פדיון לעבודת כוכבים, והפת נשאת באיסורה.

ולפי רבי אליעזר, כל זמן שאינו מוליך הנאה לים המלח — אסורה הפת, מוכח שסובר "זה וזה גורם — אסור".

והברייתא שאמרה: שדה תבור ופרה תרזה נשנתה כדברי רבי אליעזר.

ודנה הגמרא: מעתה, רבנן הפליגי עליה דרבי אליעזר מאן נינהו, מי הם החכמים המתירים "זה וזה גורם", והם שנו את

דתנן, שנינו במשנה הבאה: נטל ממנה מן האשרה עצים — העצים אסורה [במשנה הגירסא: אסורין] בהנאה.

הסיק בה [בהן] את התנור, אם התנור חדש — יותין, מפני שעצי איסורי הנאה עשאוהו וחזקוהו ונבנה מאיסורי הנאה. ואם התנור ישן — יוצן ולא יאפה בהיסק זה, ולא יהנה מן עצי אשרה.

אפה בו את הפת בתנור חדש, ולא נתן אותו, אלא ציננו והסיק אותו בעצי היתר — אסורה הפת בהנאה ואף שהתנור אינו הגורם היחיד לאפיית הפת, וישנם גם עצי היתר הגורמים את האפייה —

וכן בתנור ישן ועצי איסור, אף שהעצים אינם הגורם היחיד לאפיית הפת, ותנור של היתר גם גורם לאפייה — אסורה הפת, מפני ש"זה וזה גורם — אסור".

ואם הפת נתערבה באחרים [באחרות] בפת

היתר.

וכתב בעל המאור [במסכת פסחים] שלפי סברא זו, אין מדובר דוקא בנתערבה הפת באחרות, אלא אף לפת מועיל פדיון, וכן לתנור. ולפי מה שמבאר השערי יושר [הערה 1] מבואר היטיב. שהרי אין שום "ממשות" של איסור בפת, אלא הרווחה וריבוי ממון [מישתרשין] של איסור הנאה, והואיל והוליך את ריווח הממון לים המלח, הרי שוב לא נתרבה ממונו. ולפי זה מבואר ההבדל בין פת לחבית [ראה עמוד ב] כיון שהחבית האסורה היא לפנינו בעין.

והבעל המאור עצמו חולק על רש"י, וסובר, שכיון שיש שבח עצים בפת, כמבואר שם בסוגיא במסכת פסחים, הרי הוא כאילו האיסור

אליעזר הרי סובר "מותר", כשנפלו בבת אחת לפי דעת המקשן?

ואם כן למה אמרה הגמרא "אלא הא רב אליעזר ורבנן דעצים", למה מהדרין לחפש תנאים ליישוב הברייתות — הרי לפי מסקנת ביניים זו מיושבות כל הברייתות?

ותירצו התוס': אכן, אלא כיון שהתרצן הביא המשנה של "שאור" עם ביאורו של אביי להוכיח שרבי אליעזר סובר "אסור" — לכן מחפש מקור אחר להוכיח שדברי אביי בהבנתו את דעת רבי אליעזר היא אמיתית.

117. רש"י מפרש יוליך דמי עצים. וטעמו הוא, כי דמי העצים הוא השיעור שנהנה מעבודת כוכבים, כי הקמח והמים ושאר הגורמים הם של

הברייתא "שדה תזרע ופרה תשחט"?

אילימא אם תאמר, **רבנן** דנחלקו על רבי אליעזר **בעצים** —

ותמהה הגמרא: אדרבה, **אחמורי מחמורי** הרי הם גם הם אוסרים את הפת כדברי רבי אליעזר, וסוברים "זה וזה גורם — אסור", אלא שמחמירים ואינם מתירים בהולכה לים המלח?!?

אלא רבנן דשאור הסוברים שאפילו אם נפל האיסור בסוף, וכל שכן אם נפלו בבת אחת — מותרת העיסה, מטעם "זה וזה גורם".

ותמהה הגמרא: **אימר דשמעת לחו לרבנן דמקילי**, מתי שמענו אותם מקילים — **בשאור**, כלומר באיסור תרומה ובשאור איסורים —

אבל **בעבודת כוכבים** — **מי מקילי** האם יש לנו ראייה ברורה שהם מקילים. ומנין ההוכחה להעמיד את הברייתא המקילה גם בעבודת כוכבים — לשיטתם?

ומסקינן: **אלא** נתרץ כמו שתירצנו **הא רבי יוסי** **והא רבנן** — ורבי יוסי הוא התנא

הסובר "זה וזה גורם — מותר" אף בעבודת כוכבים, ולכן סובר "שוחק וזורה לרוח", וכל שכן בשאר איסורים, ולכן סובר בערלה "אם נטע והבריך והרכיב מותר" והוא התנא של הברייתא שנאמר בה "שדה תזרע ופרה תשחט".

ואילו חכמים חולקים עליו וסוברים "זה וזה גורם — אסור", ולכן סוברים שאסור לזרות לרוח —

ומה שקשה לך: אם כן למה אוסר רבי יוסי לזרוע ירקות בימות הגשמים מפני הנבייה?

נתרץ: אכן, רבי יוסי אינו אוסר, אלא —

רבי יוסי לדבריהם דרבנן קאמר לחו אומר כן [לצורך הוויכוח] לדעת חכמים:

כשמע רבי יוסי שחכמים אוסרים בימות הקיץ מפני הצל, אמר להם: **לדידי** מותר אף בימות הקיץ, ואף שנהנה מן הצל, מכל מקום "זה וזה גורם — מותר" והיות שגם הקרקע מצמיחה את הירקות — מותר —

אבל — אומר רבי יוסי — **לדידכו**, לדבריכם שאסרתם בימות החמה (118) **דאמרינו** שאתם

הוא "בעין", ולא מועיל על כך פדיון. התוס' והרי"ף ומלחמות ה' ובהשגות הראב"ד [שם במסכת פסחים] חולקים, וסוברים שדברי רבי אליעזר: יוליך הנאה לים המלח, מדובר דוקא בנתערבה הפת באחרות, ויוליך הנאת דמי הפת. ואין די בהולכת דמי העצים, מפני שאנו רואים את כל הפת כאיסור.

118. עיין לעיל [עמוד הקודם הערה 15] שהבאנו בשם הריטב"א, שלדעת התוס' מוכרחים לומר, שהגמרא חזרה בה מסברתם שם שצל וקרקע הם שני גורמים נפרדים, ואינו בכלל "זה וזה גורם".

אבל הרמב"ן מובא בר"ן סובר, שהגמרא לא חזרה בה, ומה שאמרה "אלא לדידכו" אינו

ההקשה בחידושי הר"ן: מנין להם להפריז על המדה, ולהוליך דמי כל הפת, ולמה לא נחשיב לפי חשבון דמי העצים בפת. הר"ן והרא"ש, מסכימים לדעת התוס'

אם היה תנור חדש — יותין מפני שהתנור נעשה והתחזק בעצי איסור, וכח היסק זה מסייע בכל ההיסקים מכאן ואילך.

ואם התנור היה ישן והתחזק מכבר, ועתה מסיקו לאפייה — יוצן, ולא יאפה בהסקה זו, כדי שלא יהנה מהאיסור.

אפה בו בתנור, — אסורה הפת בהנאה.

בתנור חדש שחזקו באיסור, אף שציננו והסיק אותו בעצי היתר הגורמים לאפיית הפת, מכל מקום גם תנור האסור גרם אותה. וכן בתנור ישן, אף שתנור המותר גורם את האפייה, מכל מקום גם עצי איסור גורמים אותה.

ומשנתנו סוברת "זה וזה גורם — אסור".

נתערבה הפת באחרות — כולן אסורות בהנאה.

רבי אליעזר אומר: אסורות עד שיוליך הנאה השווי של עצי האיסור לים המלח ויבערם שם, ואז תותר הפת בהנאה.

אמרו לו חכמים לרבי אליעזר: אין היתר בהולכה לים המלח, מפני שאין פדיון לעבודת כוכבים, והפדיון אינו מוריד ממנה את איסורה בהנאה.

וכן, אם נטל הימנה מן האשרה, עץ, ועשוהו כרכור לאריגת בגד — אסור הכרכור בהנאה.

ארג בו בכרכור את הבגד — הבגד אסור

סוברים "זה וזה גורם — אסור", מה טעם התרתם בימות הגשמים? אודי לי מיהת לסברתי שהנבייה גורמת איסור, ותאסרו אף ירקות בימות הגשמים!

ורבנן סוברים: אכן הנבייה גורמת צמיחה, אבל אינה גורמת איסור הנאה, כמו דאמר רב מרי בריה דרב כהנא: מה שמשביח בנבייה פוגם בצל.

ומסקינן: אמר רב יהודה אמר שמואל: הלכה כרבי יוסי הסובר "זה וזה גורם — מותר".

ומספרת הגמרא עובדא: ההוא גינתא הגינה ההיא דאיזדבל שזיבלו אותה בזבלא דעבודת כוכבים הבא מדם פרים ועגלים הנשחטים לעבודת כוכבים, והדם אסור בהנאה מדין תקרובת עבודת כוכבים —

שלח רב עמרם לברר את דינם של הירקות שצמחו בה האם מותרין — קמיה לפני דהאמורא רב יוסף.

אמר ליה רב יוסף: הכי אמר רב יהודה אמר שמואל: הלכה כרבי יוסי, והירקות מותרין.

מתניתין

מט-ב המשנה ממשיכה בדין איסור הנאה מעצי אשרה.

נטל ממנה מן האשרה עצים — העצים אסורין בהנאה.

הסיק בהן בעצי אשרה את התנור —